

Nävertrumpeten

Nr 3-4 2024 oktober

Information för fäbodbrukare, fäbodägare och alla andra...

Gävleborgs Fäbodförening

Ansvarig utgivare och redaktör: Carin Gisslén-Schönning ordförande GFF

En sensommarhälsning till våra fäbodvänner!

Fäbodriksdagen

Det blev verkligen fina dagar på Skålsjögården utanför Alfta vid vår Fäbodriksdag 20-22 september och vi GFF stod som värdar tillsammans med förbundet FSF.

Programpunkten Blandad kompott (se xfabodar.com) tog upp många viktiga saker kring mjölkhantering. Fin rapport från Birgitta Sundin på **Eldrimner** kring det avslutade projektet Opastöriserad dryckesmjölk och de fortsätter påverkansarbetet.

Både Monika Johanssons från SLU och Åsa Regnanders från Ytterhogdal/FSF inpass om bakterier i täte respektive slakt på hemgården var riktigt kunskapsgivande.

Victorias grupp med Vallmusik och dikter gav rysningar. Inte minst Victorias magiska röst. Vandringen ner och upp till Brattskure fäbodvallar gav härliga utsikter och kanske nya insikter.

Vet ni att **ISOF**, Institutet för språk och folkminnesforskning, vill ha in fler exempel till sin Förteckning över nationella immateriella kulturarv? Årets utlysning pågår till 31 okt.

Genom Marika Kaspergård i Hede så har grynosten eller sötosten kommit med där. Men vi har många fler produkter som borde komma med så kolla in www.isof.se Vad sägs om fäbodkalvkött från Stenpers i Tallåsen eller färsk fäbodost från Krype?

Sedan 2022 äger vi i förbundet **varumärket Fäbod** och är fria att använda det på våra fäbodprodukter. En arbetsgrupp håller på att rikta upp användningen och skaffa oss en egen märkning/etikett.

Extra tack till Hällpetters Maria Bergström och Olle Berglund som drog storlasset i allt praktiskt och innehållsmässigt. Så nyttiga och viktiga kontakter de har. Det blev en finfin helhet.

Nästa års Fäbodriksdag har Jämtland Härjedalen Fäbodförening lovat ta hand om, så då ses vi där!

Medlemsträff

Bilden på framsidan har Leif Larsson tagit från Krype fåbod, där kalvarna fötts ute i skogen.

En riktig fåbodidyll, men vi vet alla vad mycket jobb det krävs för att hålla våra fåbodmarker öppna och byggnaderna väl skötta.

Vår **medlemsträff vid Nyvallens** fåbod 13 augusti hos Stig och Rosita Gustavsson visade just på detta. Här har fjällkorna förutom värdfolket gjort ett värdefullt jobb i många år. Vilka härligt betade skogar och öppna marker!

Tack till lilla fåbodstintans berättelse – om att komma till fåboden som 6-åring och sedan varje sommar ända upp i tonåren. Vi uppmanade henne alla, skriv ner dina upplevelser!

Med på träffen var **Benny Gäfvert från WWF** och vi skickade med honom detta – här betar kossorna på skogen utan att det räknas som skogsbete. WWF är med i den debatten. Som ni vet, en hjärtefråga som också FSFs styrelse arbetar med. Vi vill ha fler grödkoder som tydliggör både bete i fåbodskog och bete på fåbod så vi syns i statistiken.

Frågan var uppe vid ett digitalt möte i februari med **Jordbruksverket, SJV**, där den frågan och flera andra frågor hör hemma. Vi väntar på agerande... Vi skickade också med frågan till Benny att de i WWF borde tala både om **naturbeteskött och fåbodkött** i samma mening. Kossorna som betar på skogen är vårt levande skafferier och talar om kvalitéer, likaväl som vårt arbete med den biologiska mångfalden och för miljömålen: levande skogar, öppna landskap och ett rikt växt- och djurliv.

Fåbodveckan

Fåbodveckan **1-7 juli** blev även i år en succé. Flera nya fåbodvallar var med.

Vi kommer att ha/har haft utvärdering med länsstyrelsen 22 oktober med alla som var med.

Hör av er med synpunkter! Carin G-S, 070 398 3783

Isabel Fredborg

berättar om andra årets Fåbodturné utifrån sin bok Smöret smakte jag aldrig.

I år hade jag nöjet att för andra året i rad medverka under Fåbodveckan i Gävleborg för att berätta om fåbodarnas matkultur, ordnad av GFF, Matvärden och Länsstyrelsen i samarbete med lokala aktörer.

Även om veckan erbjöd ett fullt program började den för min del när jag på fredagen styrde kosan mot Finnsjövallen utanför Hudiksvall där Gerd Holmboe höll i arrangemanget. Jag hann höra lite om de många fågelarterna som trivs i närheten av vallen, innan det blev min tur att berätta om fåbodmat.

Därefter fortsatte det med blomstervandring, som jag tyvärr missade av en god anledning – jag hamnade i så intressanta samtal där ett par av besökarna berättade sina egna fåbodminnen. Alla försåg sig av det dignande fikabordet, och jag var tacksam över att jag fick köpa med mig av det goda spisbrödet!

På fredagseftermiddagen bar det av till JarseOst utanför Järvsö där det ordnades ostcafé. Eftersom jag är uppväxt med äkta hälsinge-ostkaka från just JarseOst på tallriken så var det extra roligt att få föreläsa även där.

Kön ringlade sig lång till ostbuffén, som var överfull av gårdens egna ostar och ostkaka. Förhoppningsvis var det många som även hittade till en nykomling, ostglass! Efter att ha provat den med rabarbersmak kan jag konstatera att det är en riktig fullträff.

Det är så kul att se hur fåbod- och mjölkhantverkskulturen utvecklas med nya produkter.

Den lövade ladan var fullsatt när Pär Engman framförde en blandning av egna och andras visor, det var närmare 200 besökare!

Därefter tog jag vid. Till min stora glädje kom det finbesök från Svedbovallen, i form av självaste fåbodstintan Birgitta Sjölin och hennes volontärstintor.

Årets tur mellan fåbodarna avslutades på Svedjebovallen utanför Hassela. Maria och Jonas Östlund håller fåboden så fin, med ängarna runt fåbodstugorna slagna med lie. Nån dag tidigare hade de dessutom visat upp hur de använder sina nordsvenskar i skogs- och fåbodbruk – något jag hoppas få ta del av ett annat år!

Efter att jag berättat om fåbodmat bjöds det på äkta kokkaffe och en fantastiskt god Sverigekaka. Sedan förtrollades hela skaran av Thomas von Wachenfeldts spännande berättelser och gripande utdrag ur den lokala folkmusiken.

Jag är mycket tacksam över att Länsstyrelsen och Gävleborgs fåbodförening bjöd in mig att medverka, särskilt som jag fick uppleva för mig nya fåbodpärlor som är väl värda ett besök.

Och vi i GFF hoppas naturligtvis på återbesök nästa år. Anmäl intresse till Carin G-S.

Gerd Holmboe var värdinna för en innehållsrik fåboddag vid Finnsjövallen fåbod utanför Hudiksvall, och hon berättar:

Finnsjövallen ligger norr om norra Dellen i norra Hälsingland. Om man reser västerut från Hudiksvall, förbi Högs Kyrka, sedan vägen till Hallboviken, så tar man av till höger vid Tannakorset, en fyrvägs-korsning, där vallpigorna förr stämde träff med sina kavaljerer inför lördagsdansen. Då är det 6 km upp i skogen tills man kommer till Finnsjön.

Finnsjövallen har en lång och spännande historia med boplatser sedan järnåldern. Det finns sju järnåldersgravar, utmärkta av Holmen skog, strax till vänster om vägen före Hjortstavallen. Ursprungligen brukades vallen av skogsfinnar och den sista av svedjefinnarna var ”Finnsjö- Göle”, en änka med två barn som julen 1522 var svårt sjuk. Barnen skickades ner till bygden för att få hjälp. När hjälpen anlände var hon redan död. Hon spökar fortfarande på vallen.

Hennes son blev soldat i Gustav Vasas armé enligt historieberättare Fredrik Winblad von Walter. Enligt dokument ska kungen ha skänkt vallen till Vålstabönderna 1582. Där fanns senare 7 stugor men på 1940-talet försvann djuren och under 1950-talet användes stugorna

mestadels av skogshuggare. Numera används stugorna som sommarnöje med fester och vallgudstjänst på sommaren.

Vallen är levande med rosor, perenner och välklippta gräsmattor. En ägare med stugan närmast Trefaldighetskällan, Urban Linderdahl, har dock stått emot och slåttar på gammalt vis sin äng, en gång på sommaren och skapat mångfald i stället för enfald.

Vi fann vid blomstervandringen många rara örter på ängen till ex blodrot, ängskovall, blåsuga, brunört och blåklocka. Alla som deltog fick ett häfte med 111 vanliga växter utgiven Svenska Botaniska Föreningen.

Min vallstuga köptes av Inger Kjellander som också är ordförande i Hudiksvallsortens fågelskådare och hon berättade kunnigt om alla fågelobservationer på vallen.

Med sorg i hjärtat berättade hon om ett par svanar som flugit för nära kraftledningen och störtat i vatten. Att man drog kraftledningar precis över den fina badplatsen i Finnsjön är en förfärlig miljöskandal!

Gerd fortsätter: Höjdpunkten var Isabells föredrag om sin bok Smöret smakte jag aldrig som inspirerar till att kärna smör och laga fåbodmat. Drygt 20-tal besökare kom och lyssnade och fick kaffe med hembakt. Nästa år kanske vi får flera besök – vi tyckte det var mycket lyckat.

Fäbodbruket är i tiden

Det talas mycket om vår krisberedskap numera bla kring livsmedelsförsörjning.

Fäbodbruket med sina betande djur på nedlagda åkrar, ängar, tun och utmarker/skog är vårt levande skafferier. Vi säger att vi har en betesreserv, dvs marker som inte betas, värda ca 4 miljarder kronor som borde kunna användas.

Vi formulerade ett öppet brev från vår Fäbodriksdag i september som gällde rätten att använda No fence, sk virtuellt staket, precis som i Norge. Brevet skickades direkt till Jordbruksverket. Mer marker kan betas med ny stängselteknik!

Håller vi dessutom kunskapen levande kring hur vi arbetar med det immateriella kulturarvet och traditionell mjölkhantering, tex med att konservera mjölken, så ska vi stolta sträcka på ryggen! Genom att göra ost, smör och tjockmjölk mm så klarar fäbodfolket kriserna bättre än gemene man.

I somras ordnade till exempel Birgitta Höglund, getbonde i Trönö och Annika Rudolfsson fäbodbrukare i Norrala, kurser vid 3 tillfällen på Krype fäbod kring osttillverkning. Deltagarna fick lära sig ysta och göra traditionell Hälsinge färskost och stekost. Ett stort intresse fanns också för att lära sig att ysta ost som kan lagras under längre tid. Vi vill sprida den kunskapen vidare!

Mer om detta kommer längre fram i nästa Nävertrumpet.

Carin G-S

Smått och gott från Gävleborgs Fäbodförening

Kolla vad som händer i GFF på **vår blogg: gfabod.blogspot.com** eller **xfabodar.se**

Här finns styrelsen presenterad och gamla Nävertrumpetar ligger där.

Ge oss tips vad vi kan lägga ut. Maila: caringnsn@gmail.com

Senaste nytt från Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk, FSF

FÖRBUNDET SVENSK
FÄBODKULTUR
OCH UTMARKSBRUK

Förbundet har en **ny hemsida: fabod.se** och

vi har **vår FB sida** Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk. Gilla oss!

Nästa nummer av **Förbundets tidning** kommer i början av december, **bara** till de som betalt medlemsavgiften för 2024.

Tidningen ingår i din avgift till FSF om 300 kronor (500 kronor familjemedlemskap) och där ingår även 100 kronor till GFF.

Betala till bG 5243-8538 eller swisha 123-109 20 22.